

Nieuwsbrief maart 2026

In deze nieuwsbrief aandacht voor

- [Maandlezing 9 april](#)
- [De agenda voor de komende maanden](#)
- [Activiteiten in het streekarchief](#)
- [Over de jaarvergadering](#)

De maandlezing van maart

Op **donderdag 9 april** zal Anne Doedens vanaf 20.00 uur een lezing verzorgen over de Zoetwateroorlog van 1672. De lezing vindt plaats in het ARTO-theater, Het Klooster 5 in Schoonhoven. Vanaf 19.30 uur is de zaal geopend en is er de mogelijkheid een kopje koffie te drinken.

Bij de lezing is iedereen welkom, het is niet nodig een plaats te reserveren.

Een compleet ander verhaal over het Rampjaar van 1672 (en 1673)

Johannes Leupenius, Gezicht op Schoonhoven, rond 1672 (Collectie Rijksmuseum)

Nieuwkoop en omgeving zijn in de Oude Hollandse Waterlinie een belangrijk gebied. Daar werd in de jaren 1672 en 1673 hard gevochten. Door het onderzoek van historicus dr. Anne Doedens komt de geschiedenis van het Rampjaar en de Waterlinie ook bij Schoonhoven in een ander licht te staan. Doedens deed zijn omvangrijke onderzoek dat onder begeleiding van een werkgroep

met vakhistorici, vertegenwoordigers de Koninklijke Marine en professionele archivisten.

Wat was de rol van de marine op de binnenlandse wateren van de Republiek, zoals die van de Hollandse Waterlinie in 1672 en 1673? Onder Michiel de Ruyter en andere vlagofficieren werden tientallen kleinere oorlogsbodems op de Lek, de Merwede, op de binnenwateren van de Hollandse Waterlinie en op de Zuyderzee ingezet. Ze werden 'uitleggers' genoemd. Daarnaast werd alles wat varen kon door de matrozen en mariniers van 's lands marine – vele honderden vaartuigen en vaartuigjes – benut. Ook bij Vreeswijk en de frontiersteden Schoonhoven en Gorinchem. Met name de Lek was van groot belang, vanwege de inundaties die de Fransen daar tot stand brachten.

Matrozen en kanonniers van de vloot vochten tegen de Fransen die niet over dezelfde maritieme middelen beschikten. Het Hollandse zeevolk gebruikte daarbij naast de genoemde 'uitleggers' ook een groot aantal platbodemde vaartuigjes. Die waren overal op het ondiepe water van het geïnundeerde land te vinden, vaak met een of meer kanonnen en mariniers of zeesoldaten aan boord. Hoe dan ook, duizenden matrozen en zeesoldaten speelden een te lang onderschatte rol, niet alleen op zee, maar met name in het

binnenland. Op beslissende momenten en op essentiële plaatsen. Al deze militairen werden van de oorlogsvloot gehaald nadat De Ruyter bij Solebay met de Engelsen had gevochten.

Tijdens het onderzoek kwam de rol van de befaamde kapitein Van Brakel, de man 'die de ketting bij Chatham doormidden voer' op de Lek naar voren. Maar er is meer. Op dezelfde rivier, vanaf Schoonhoven voer in oktober 1672 met een vloot uitleggers naar Vreeswijk om die door de Fransen bezette plaats aan te vallen. Het lijkt op een belangrijke gecoördineerde actie omdat op dezelfde dag ook Woerden door de mariniers van de vloot werd aangevallen.

Een grote hoeveelheid nieuw gevonden historische materiaal maakt een belangrijke aanvulling van en correctie mogelijk op het beeld van de geschiedenis van het Rampjaar en van de Hollandse Waterlinies mogelijk. Was het wel de dooi was die de aanval van de Fransen op Holland deed mislukken waardoor ze Holland niet meer over het ijs konden binnentrekken? Het lijkt er niet op! Zouden de Fransen Holland niet, als zij effectief warend materieel hadden gehad, na de dooi niet gewoon met succes over het onder-water gelopen gebied hebben kunnen belagen?

Intussen staat als een paal boven water, dat de aanwezigheid van de Ruyters marine in de vorm van uitleggers, matrozen, scheepskanonniers en mariniers ook bij Schoonhoven van groot belang was.

Het onderzoek kan met recht een 'gamechanger' genoemd worden. Het vormt ook de basis voor een expositie die 9 januari 2026 geopend is in het [Waterlinie Museum](#) Fort bij Vechten. Het resultaat van het onderzoek is inmiddels als publieksboek uitgebracht.

Anne Doedens (1945) doceerde aan hoger Onderwijsinstellingen in Amsterdam over de geschiedenis van de Nieuwe Tijd en deed en doet daar veel onderzoek naar, met name naar de maritieme geschiedenis.

Meer over hem kan men lezen op zijn site: www.annedoedens.com

Noteert u deze data in uw agenda?

Donderdag 9 april (ARTO-theater) – Anne Doedens, Schoonhoven en de Zoetwateroorlog.

Donderdag 23 april (10.00 uur Chocoladefabriek, Gouda) Bezoekersbijeenkomst met o.a. een lezing door René Kappers (zie hierna)

Donderdag 7 mei (ARTO-theater) – René Kappers, De halsmisdaden van Nicolaas II van Kats in 1300.

Donderdag 28 mei (19.30 uur Bibliotheek) – Schoonhovense Pubquiz

Donderdag 11 juni (ARTO-theater) – Marco in 't Veld en Wenneke Bos – Urban History, stedelijk bestuur in de Hollandse steden in de middeleeuwen.

Donderdag 10 september (ARTO-theater) – Nog in te vullen, in relatie

tot de Open Monumentendag

Zaterdag 12 september – Open Monumentendag

Donderdag 8 oktober (ARTO-theater) – Jankees Braam De Bogenmakers van de heren van Blois

Donderdag 12 november (ARTO-theater) – Hans Fokker, De kaart van Blaeu onder de loep.

Donderdag 10 december (ARTO-theater) – Fotoavond

Activiteiten in het Streekarchief

Op donderdag 23 april (10.00 – 12.00 uur) Is in de Chocoladefabriek in Gouda de halfjaarlijkse vaste bezoekerskomst, dan worden de laatste ontwikkelingen in het streekarchief besproken en geven twee sprekers presentaties over hun historische onderzoeken bij het streekarchief. Eén van de sprekers is 'onze René Kappers. De Inloop met koffie vanaf 09:30 uur, u moet zich wel vooraf aanmelden door een e-mail te sturen naar het [streekarchief](#).

Jaarvergadering 2026

Op 12 maart jl. was de ledenvergadering van de HVS. De leden hebben op deze avond het bestuurlijk verslag en het activiteitenverslag goedgekeurd. De kascontrolecommissie heeft de boeken gecontroleerd en in orde bevonden en de leden verleenden het bestuur daarop de-charge. De leden gingen ook akkoord met de begroting en de contributie voor 2027. Over dat laatste was wel discussie. Enkele leden vroeg of het niet verstandig zou zijn de contributie te verhogen gezien de inflatie. Als je kijkt naar de balanspositie en de bijna sluitende begroting ziet het bestuur er op dit moment geen reden voor maar het bestuur zegde toe dat in het najaar weer aan de orde te stellen.

Peter van der Zwaal, 26 maart 2026

